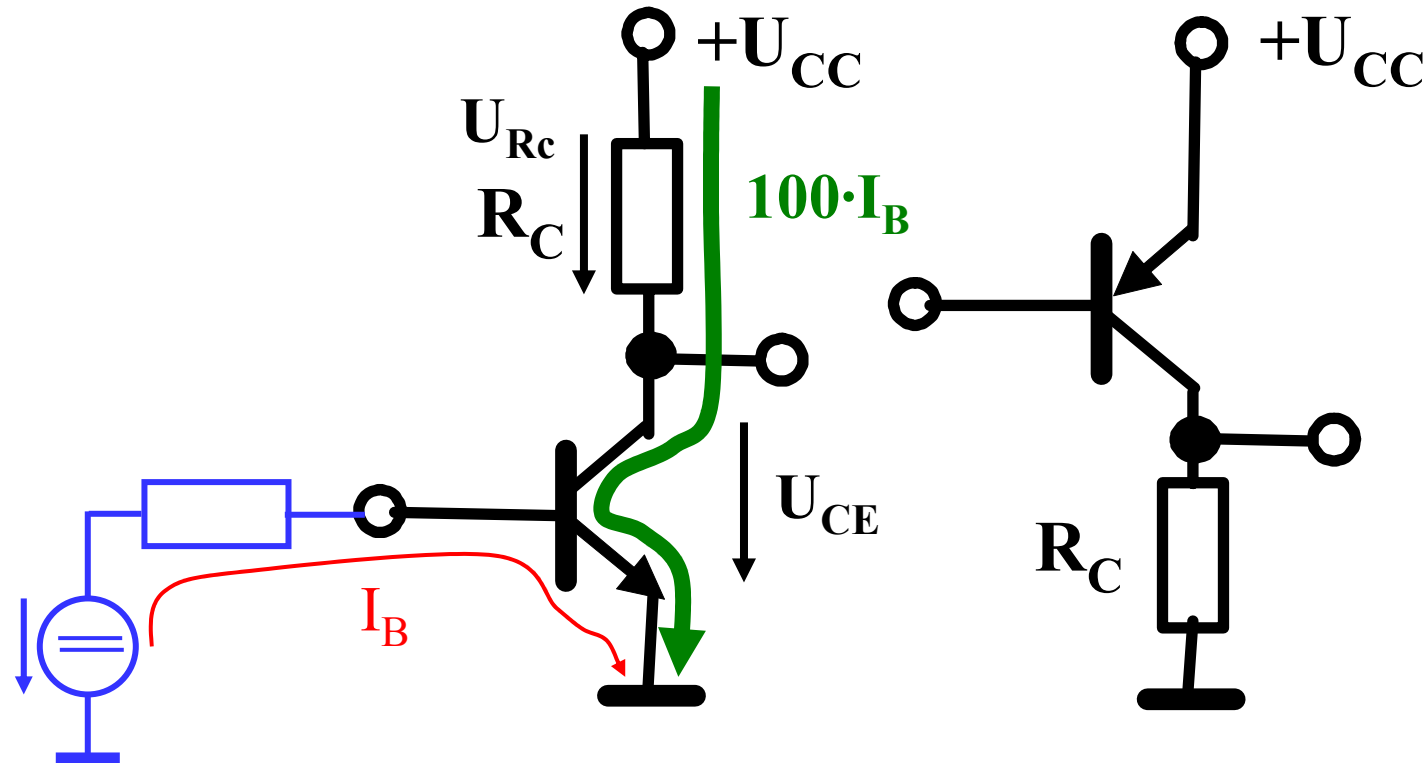

6.přednáška

Bipolární tranzistor

1. Přivedeme vstupní napětí

2. Proteče proud báze

3. Proteče proud kolektoru $100 \cdot I_B$

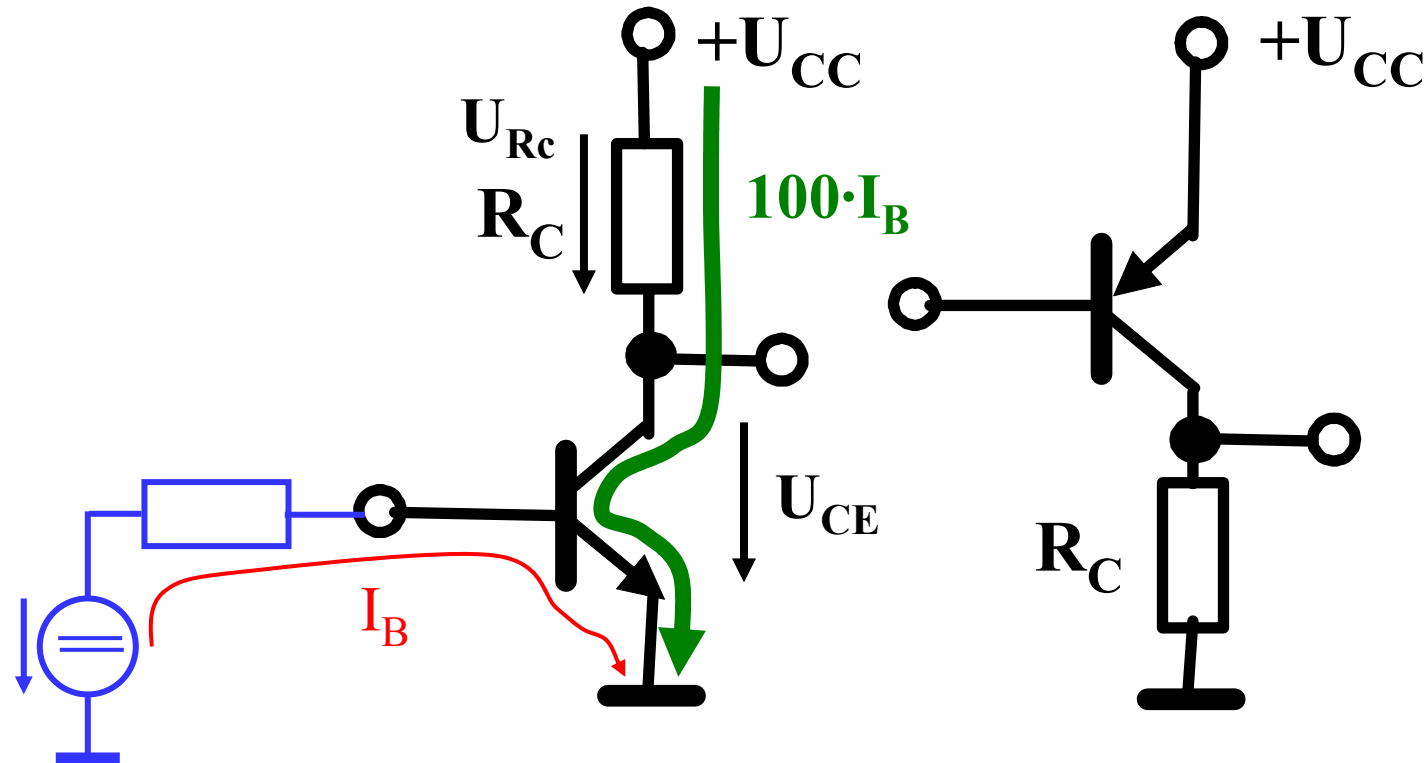
4. Vzroste úbytek napětí na R_C na hodnotu $U_{RC} = h_{21E} \cdot I_B \cdot R_C$

~ 100

Poklesne napětí U_{CE} z hodnoty $U_{CE} = U_{CC}$

na hodnotu $U_{CE} = U_{CC} - U_{RC} = U_{CC} - h_{21E} \cdot I_B \cdot R_C$

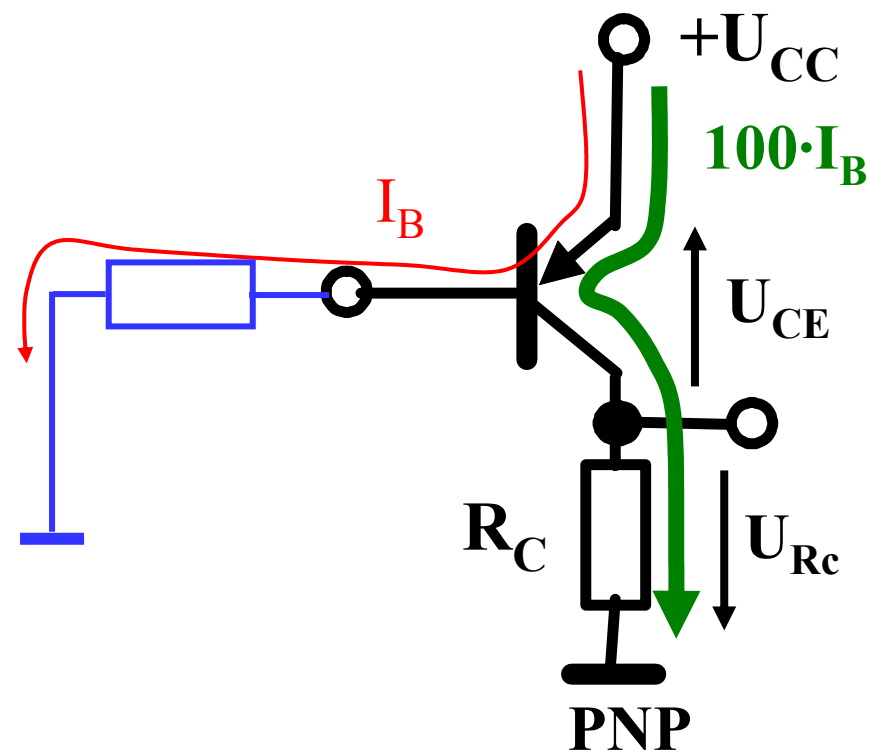
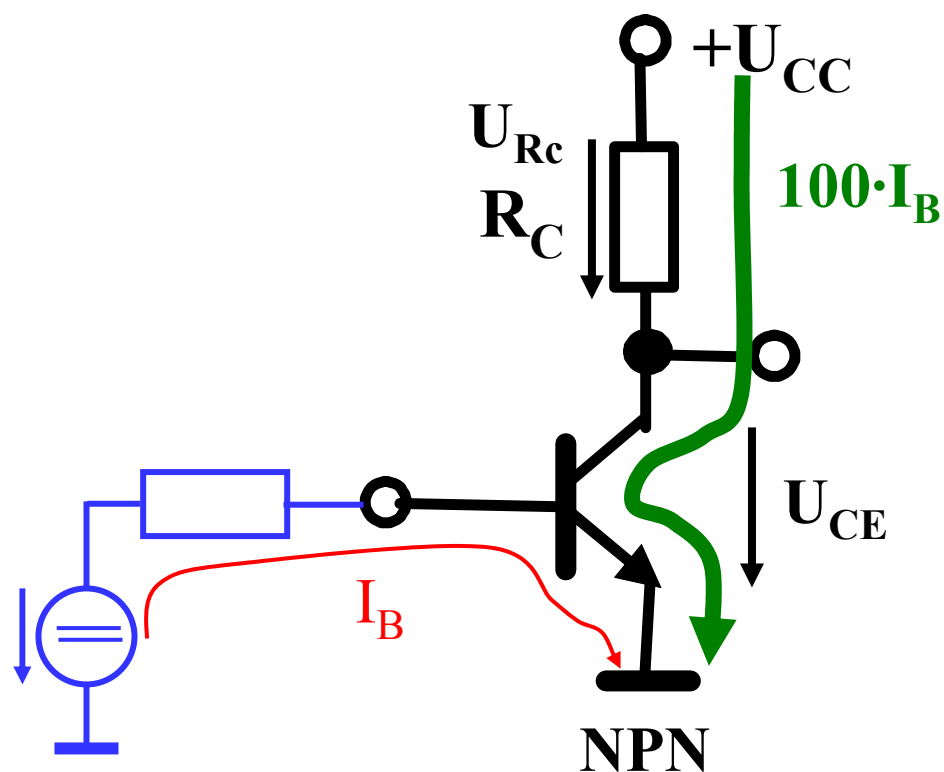
Bipolární tranzistor

Malý nárůst U_{BE} způsobí velký pokles U_{CE} .

Tranzistor zesiluje a invertuje !!!

Bipolární tranzistor – mechanismus napět'ového zesílení

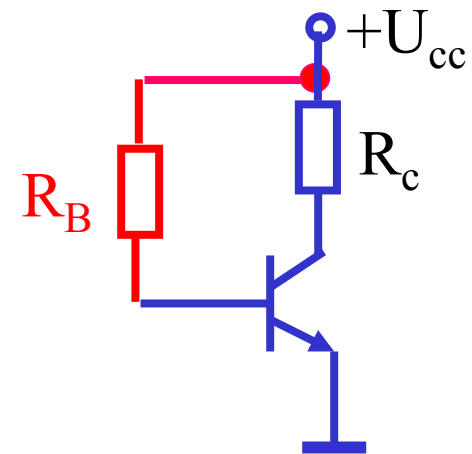
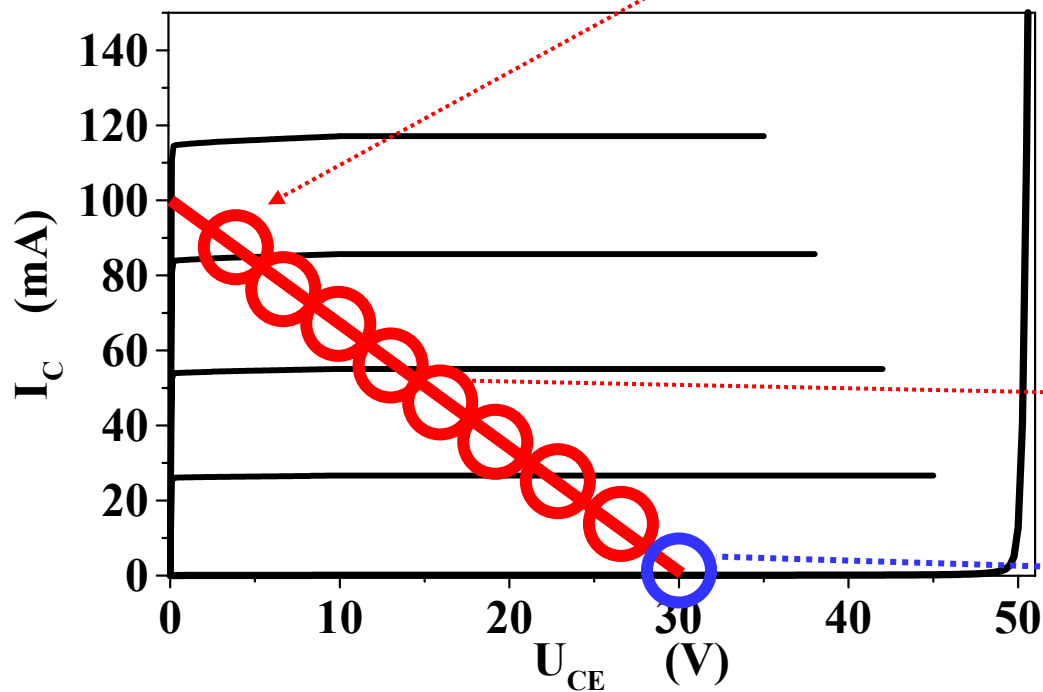
Princip zesilování napětí je shodný pro NPN a PNP.

Zátěž (R_C) zapojena
proti $+U_{CC}$

Zátěž (R_C) zapojena
proti zemi

Bipolární tranzistor

Normální aktivní režim – zesilovač
sepnutý stav spínače

Aktivní režim

Nevodivý režim

Bipolární tranzistor - příklad

Normální aktivní režim – zesilovač ve třídě A

Dáno: zesilovač ve třídě A

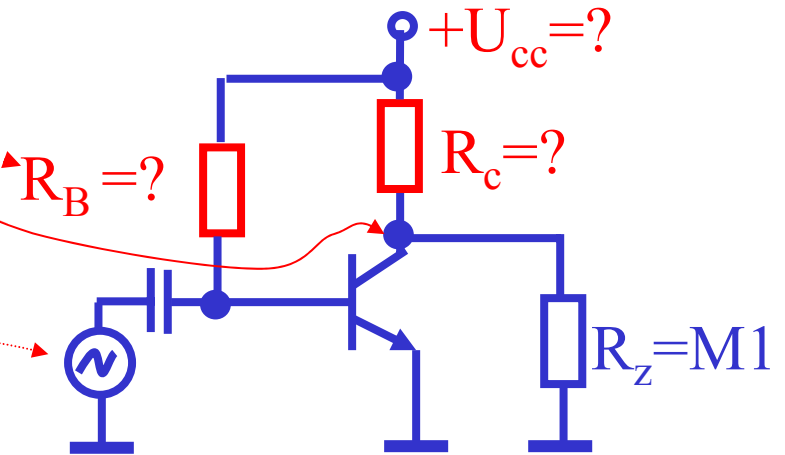
$$u_{\text{výstšš}} = 6 \text{ V}, R_z = 100 \text{ k}\Omega$$

$$u_{\text{vstšš}} = 60 \text{ mV}, h_{21e} = 100$$

Volba U_{CC} :

$$u_{\text{výstšš}} = 6 \text{ V}$$

$$U_{CC} = 6 \text{ V (min.)}$$

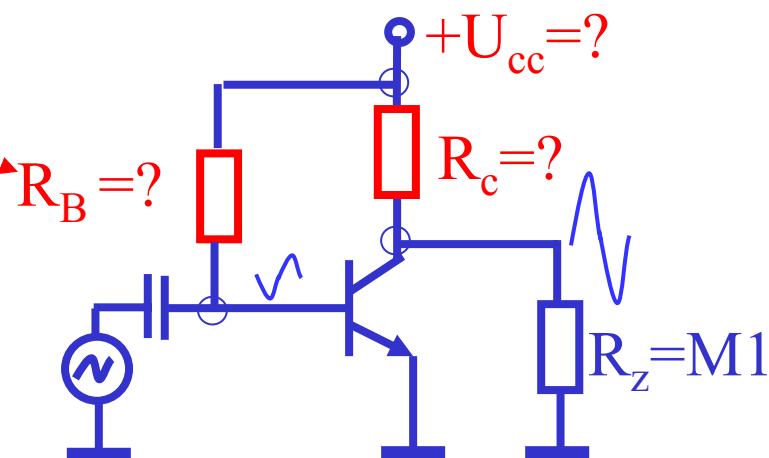
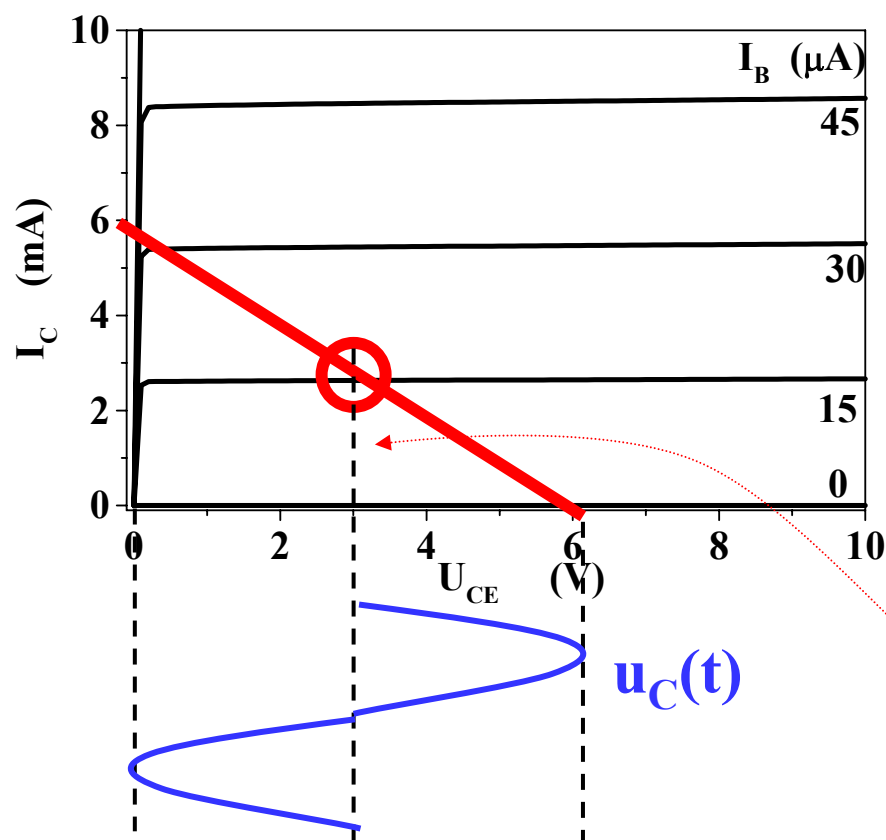
Bipolární tranzistor - příklad

Normální aktivní režim – zesilovač ve třídě A

Dáno: zesilovač ve třídě A

$u_{\text{výstš}} = 6 \text{ V}$, $R_z = 100 \text{ k}\Omega$

$u_{\text{vstš}} = 60 \text{ mV}$, $h_{21e} = 100$

TŘÍDA A:

1 tranzistor zesílí obě půlvlny
s min. zkreslením na max. $u_{\text{šš}}$

Hodnota R_B taková, aby:

$$U_{CE} = U_{CC}/2 = 3 \text{ V}$$

Bipolární tranzistor - příklad

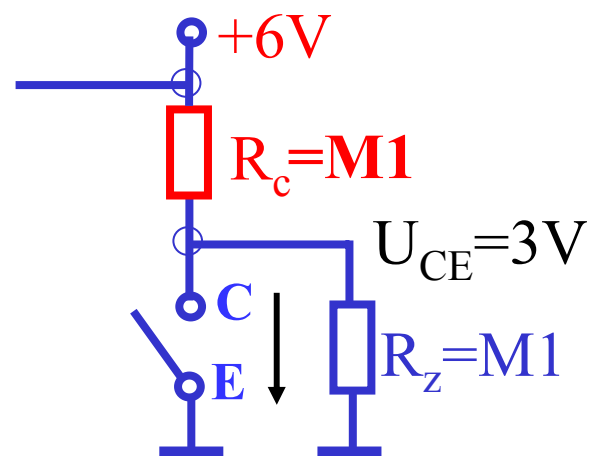
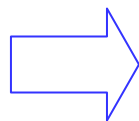
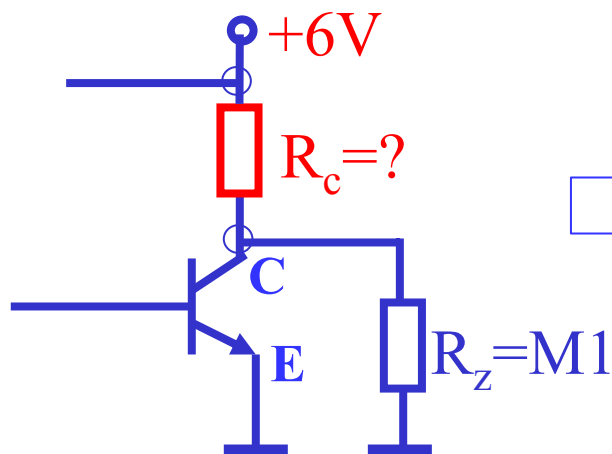
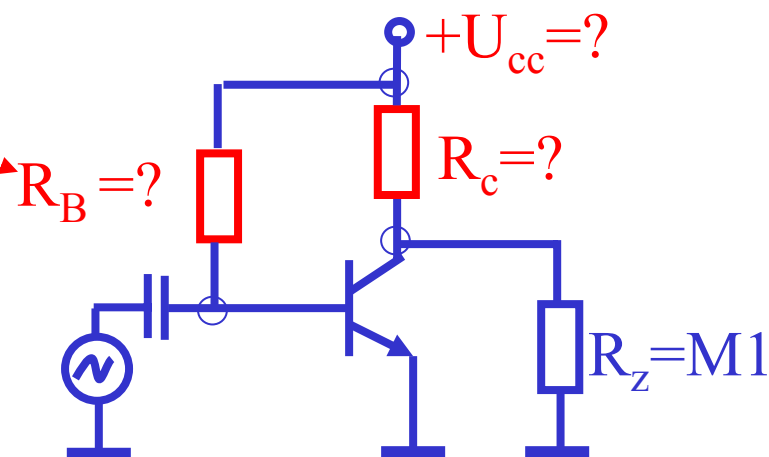
Normální aktivní režim – zesilovač ve třídě A

Dáno: zesilovač ve třídě A

$$u_{\text{výstš}} = 6 \text{ V}, R_z = 100 \text{ k}\Omega$$

$$u_{\text{vstš}} = 60 \text{ mV}, h_{21e} = 100$$

Volba R_C :

Bipolární tranzistor - příklad

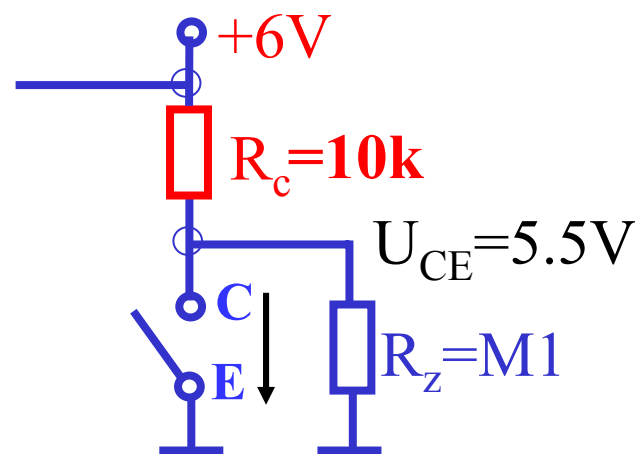
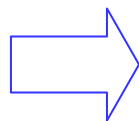
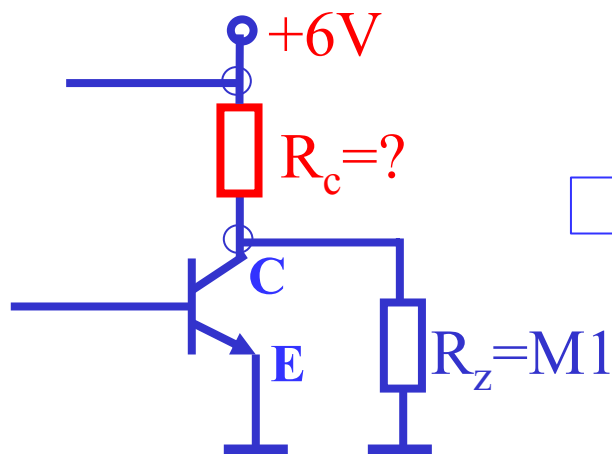
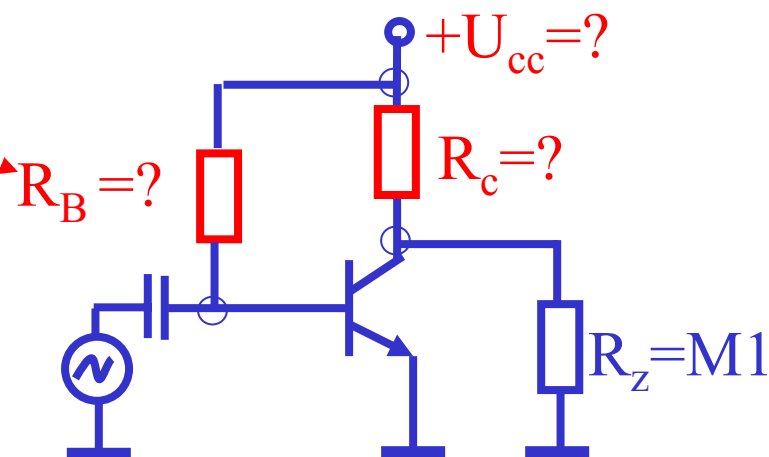
Normální aktivní režim – zesilovač ve třídě A

Dáno: zesilovač ve třídě A

$$u_{\text{výstš}} = 6 \text{ V}, R_z = 100 \text{ k}\Omega$$

$$u_{\text{vstš}} = 60 \text{ mV}, h_{21e} = 100$$

Volba R_C :

Bipolární tranzistor - příklad

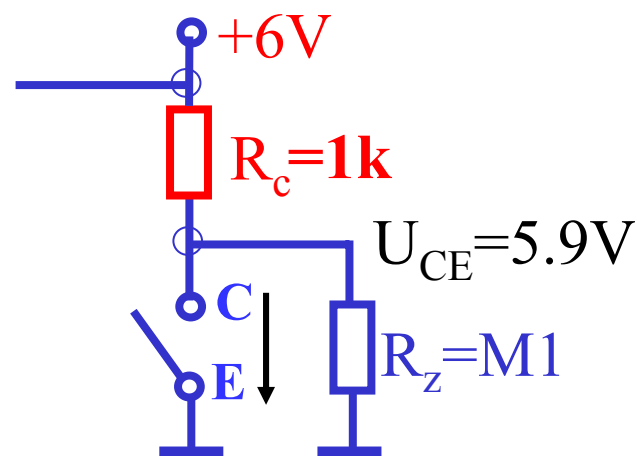
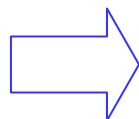
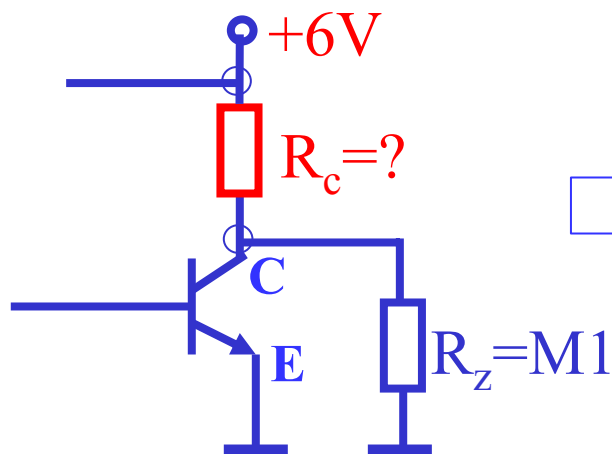
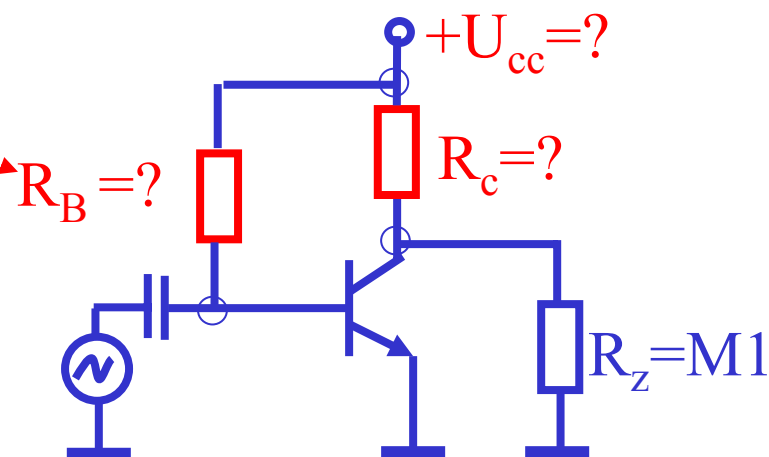
Normální aktivní režim – zesilovač ve třídě A

Dáno: zesilovač ve třídě A

$$u_{\text{výstš}} = 6 \text{ V}, R_z = 100 \text{ k}\Omega$$

$$u_{\text{vstš}} = 60 \text{ mV}, h_{21e} = 100$$

Volba R_C :

Bipolární tranzistor - příklad

Normální aktivní režim – zesilovač ve třídě A

Dáno: zesilovač ve třídě A

$$u_{\text{výstšš}} = 6 \text{ V}, R_z = 100 \text{ k}\Omega$$

$$u_{\text{vstšš}} = 60 \text{ mV}, h_{21e} = 100$$

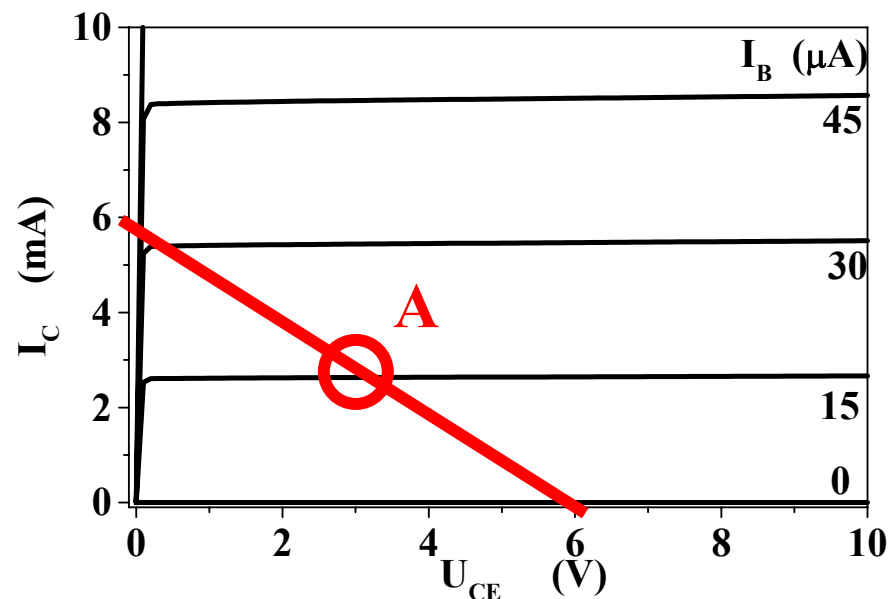
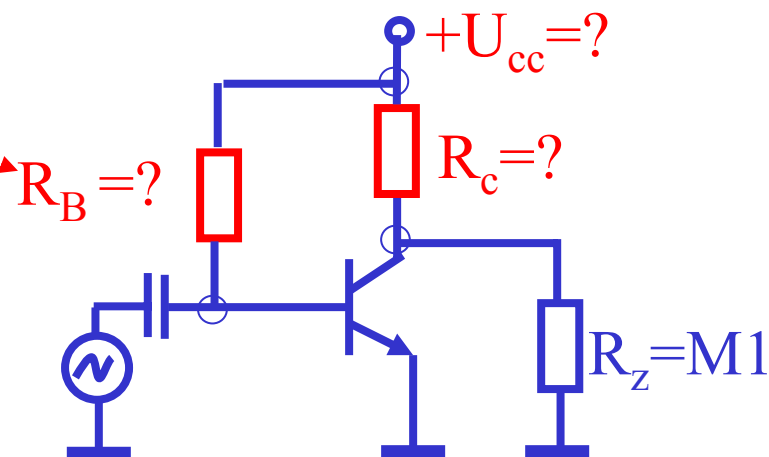
$$R_z = 100 \text{ k}\Omega \Rightarrow R_c \ll R_z$$

Platí:

$$A_u = (h_{21e}/h_{11e}) \cdot R_c$$
$$h_{21e} = 100, h_{11e} \sim 1000$$

Chceme:

$$A_u = 100 = (h_{21e}/h_{11e}) \cdot R_c$$
$$\Rightarrow R_c \text{ volíme } 1 \text{ k}\Omega$$

Bipolární tranzistor - příklad

Normální aktivní režim – zesilovač ve třídě A

Dáno: zesilovač ve třídě A

$$u_{\text{výstšš}} = 6 \text{ V}, R_z = 100 \text{ k}\Omega$$

$$u_{\text{vstšš}} = 60 \text{ mV}, h_{21e} = 100$$

$$R_z = 100 \text{ k}\Omega \Rightarrow R_c \ll R_z$$

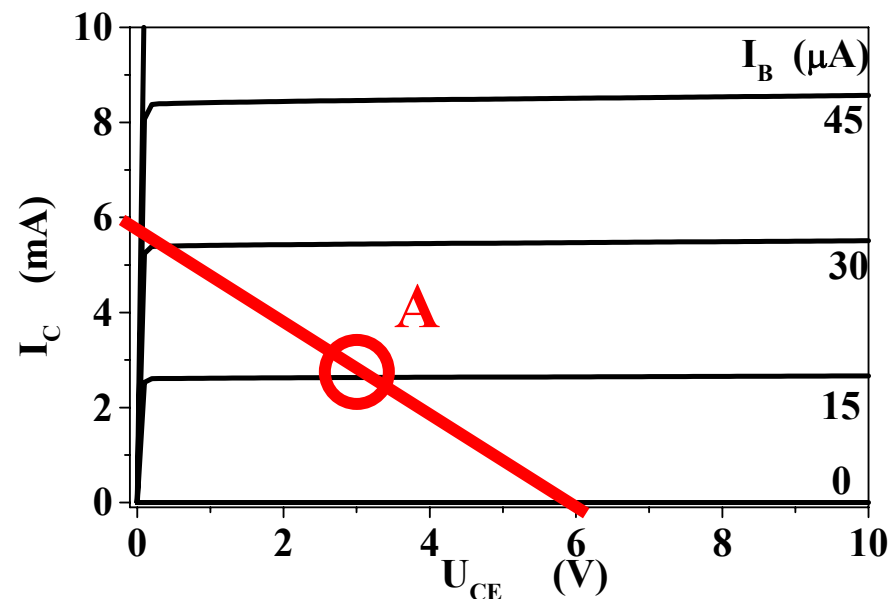
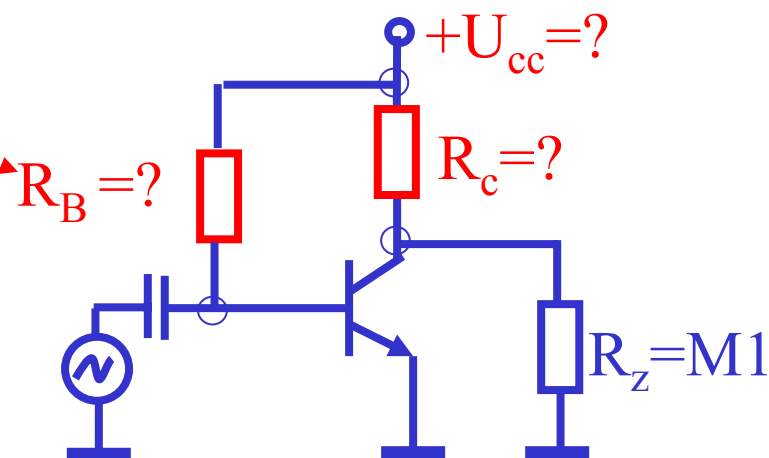
$$A_u = (h_{21e}/h_{11e}) \cdot R_c$$

R_c volíme 1 k Ω

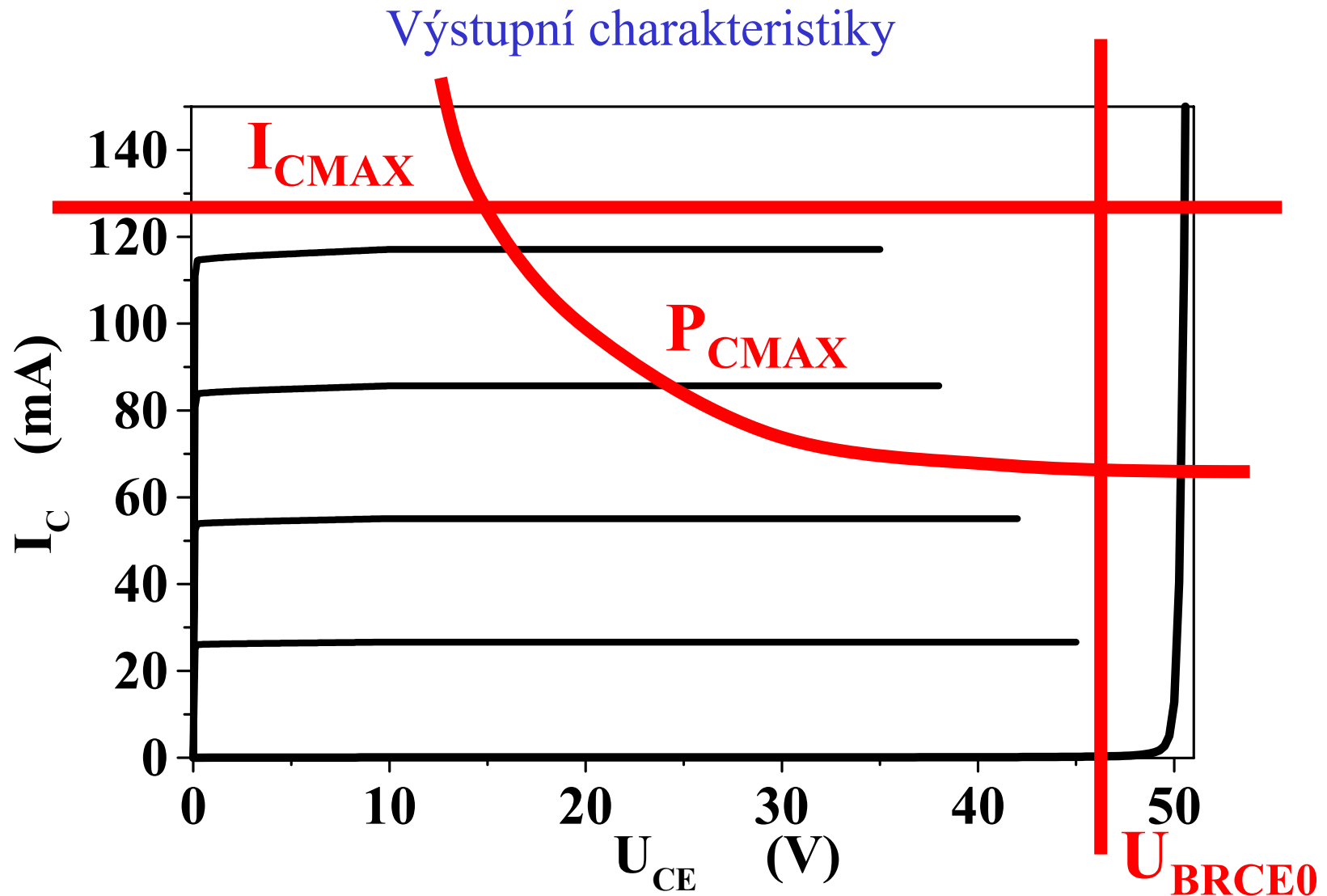
$$u_{\text{výstšš}} \leq 6 \text{ V} \Rightarrow U_{cc} \approx 6 \text{ V}, U_{CE} = 3 \text{ V}$$

$$I_C = (U_{CC} - U_{CE}) / R_C = 3 \text{ mA}$$

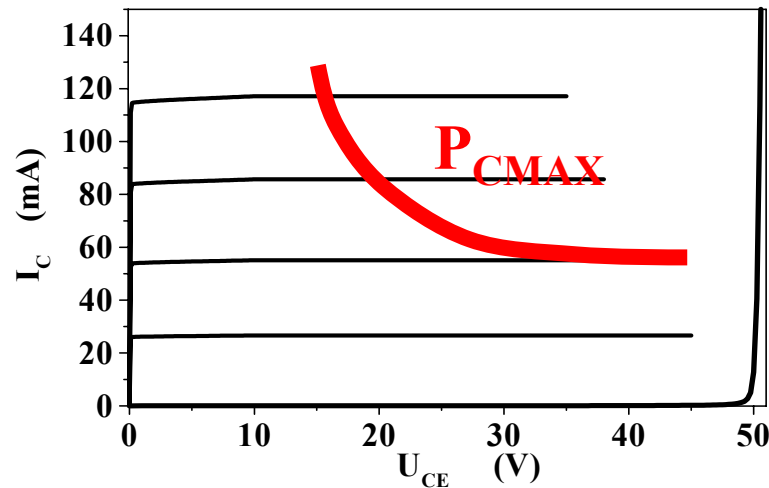
$$\begin{aligned} R_B &= [(U_{cc} - U_{BE}) \cdot h_{21e}] / I_C \\ &= [(6 - 0,7) \cdot 100] / 0,003 = \\ &= 176 \text{ k}\Omega \Rightarrow \text{volíme } 180 \text{ k} \end{aligned}$$

Bipolární tranzistor – mezní parametry

Bipolární tranzistor – mezní parametry

Výkonová ztráta tranzistoru:

$$P = U_{BE} \cdot I_B + U_{CE} \cdot I_C$$

$$U_{BE} \cdot I_B \ll U_{CE} \cdot I_C$$

např. pro $U_{CE} = 3 \text{ V}$ z příkladu:
 $0,7 \cdot 3 \cdot 10^{-5} \ll 3 \cdot 3 \cdot 10^{-3}$

Výkonová ztráta tranzistoru $\cong$ „kolektorová ztráta“

$$P_C \cong U_{CE} \cdot I_C$$

$$I_C = P_C / U_{CE}$$

hyperbola ztrátového výkonu

Bipolární tranzistor – mezní parametry

ON Semiconductor™

Amplifier Transistors

NPN Silicon

MAXIMUM RATINGS

Rating	Symbol	BC337	BC338	Unit
Collector–Emitter Voltage	V_{CEO}	45	25	Vdc
Collector–Base Voltage	V_{CBO}	50	30	Vdc
Emitter–Base Voltage	V_{EBO}	5.0		Vdc
Collector Current – Continuous	I_C	800		mAdc
Total Device Dissipation @ $T_A = 25^\circ\text{C}$ Derate above 25°C	P_D	625 5.0		mW mW/ $^\circ\text{C}$
Total Device Dissipation @ $T_C = 25^\circ\text{C}$ Derate above 25°C	P_D	1.5 12		Watt mW/ $^\circ\text{C}$
Operating and Storage Junction Temperature Range	T_J, T_{stg}	–55 to +150		$^\circ\text{C}$

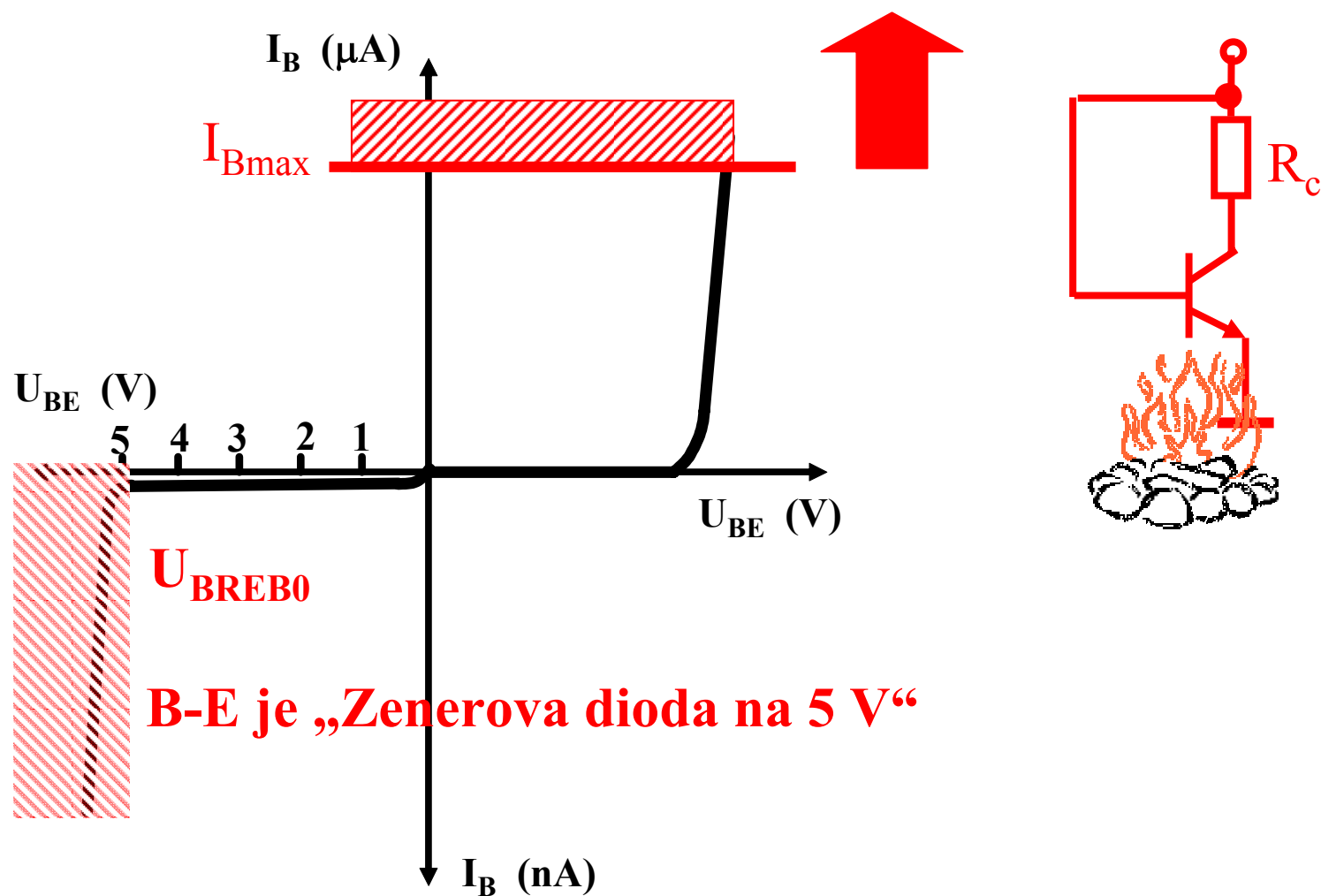
**BC337,
BC337-16,
BC337-25,
BC337-40,
BC338-25**

CASE 29-04, STYLE 17
TO-92 (TO-226AA)

Bipolární tranzistor – mezní parametry

Vstupní charakteristiky

Bipolární tranzistor – mezní parametry

ON Semiconductor™

Amplifier Transistors

NPN Silicon

MAXIMUM RATINGS

Rating	Symbol	BC337	BC338	Unit
Collector–Emitter Voltage	V_{CEO}	45	25	Vdc
Collector–Base Voltage	V_{CBO}	50	30	Vdc
Emitter–Base Voltage	V_{EBO}	5.0		Vdc
Collector Current – Continuous	I_C	800		mA dc
Total Device Dissipation @ $T_A = 25^\circ\text{C}$ Derate above 25°C	P_D	625 5.0		mW mW/°C
Total Device Dissipation @ $T_C = 25^\circ\text{C}$ Derate above 25°C	P_D	1.5 12		Watt mW/°C
Operating and Storage Junction Temperature Range	T_J, T_{stg}	–55 to +150		°C

**BC337,
BC337-16,
BC337-25,
BC337-40,
BC338-25**

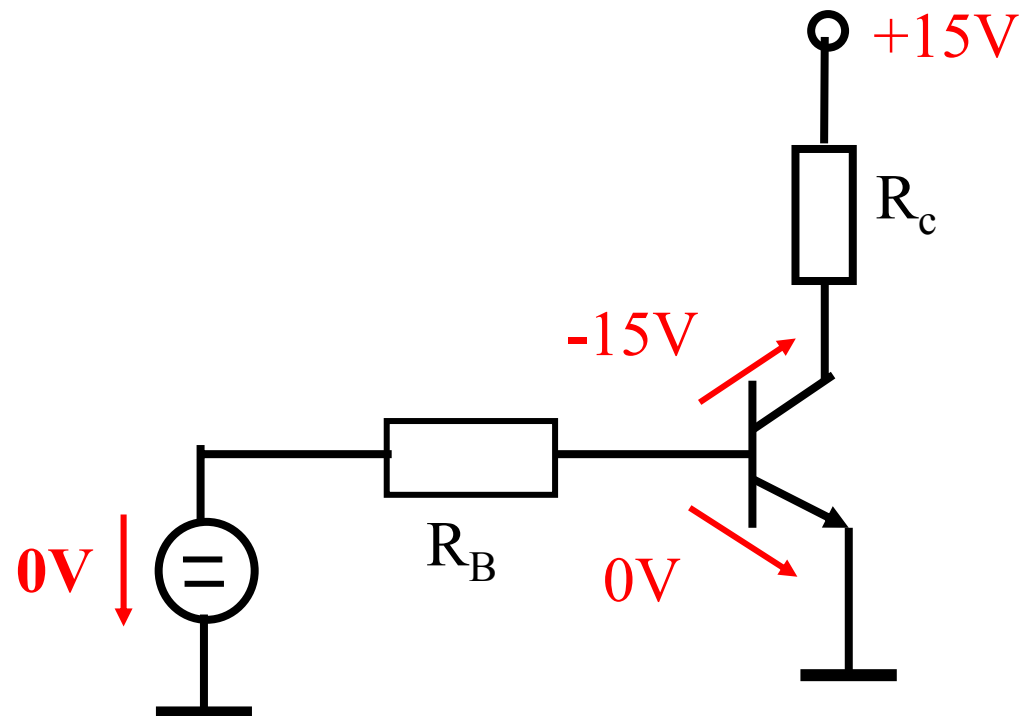

CASE 29-04, STYLE 17
TO-92 (TO-226AA)

Přetížení přechodu B-E v propustném směru se nepředpokládá...

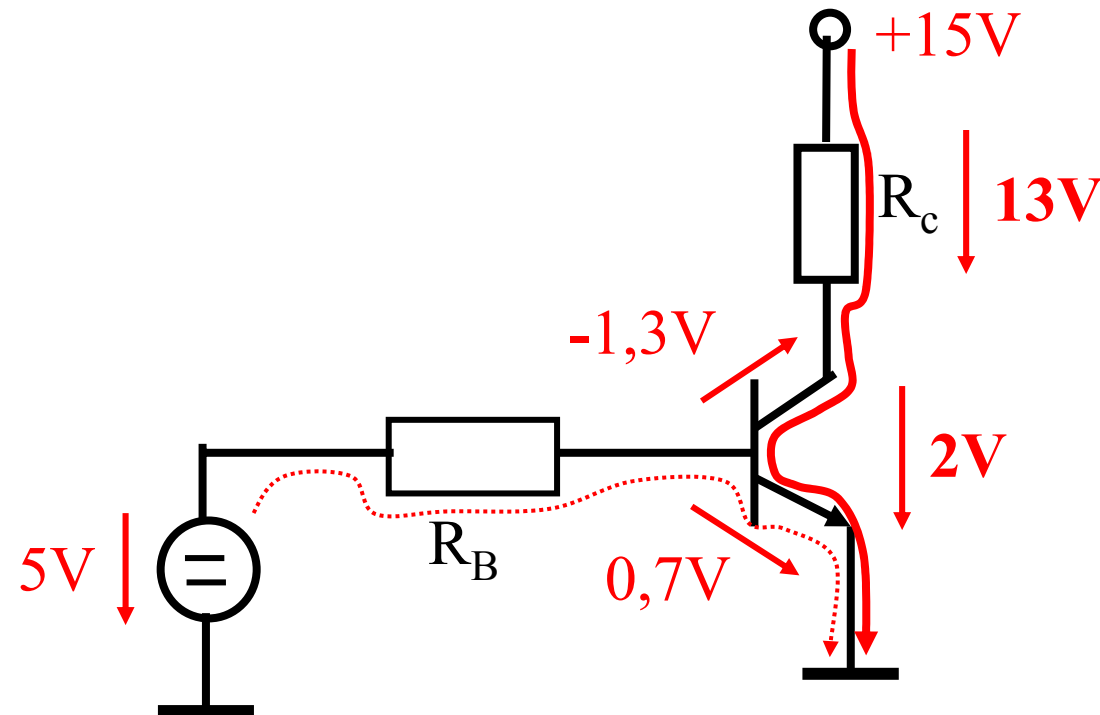

Bipolární tranzistor – mezní parametry

Přechod B-C musí být konstruován tak, aby měl tranzistor potřebné průrazné napětí.

Bipolární tranzistor – mezní parametry

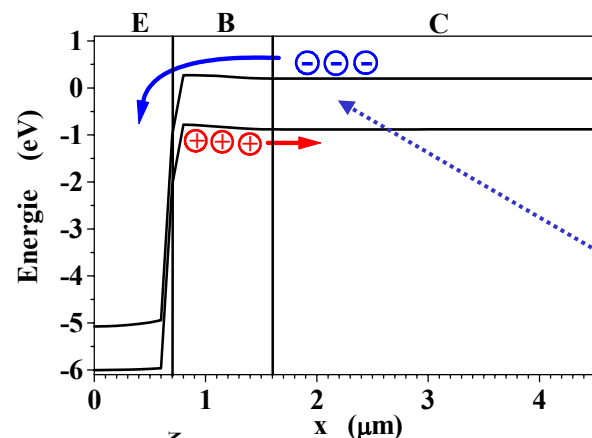
Přechod B-E je konstruován tak, aby měl tranzistor velké proudové zesílení $\Rightarrow$ velká dotace emitoru, 100x nižší u báze $\Rightarrow$ malé U_{BREB0}

Přechod B-C musí být konstruován tak, aby měl tranzistor potřebné průrazné napětí.

Bipolární tranzistor – režimy činnosti

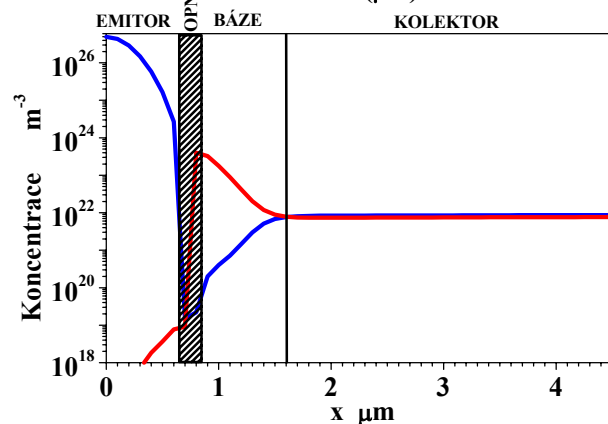
Polarizace přechodu B-E	Polarizace přechodu B-C	Režim
$U_{BE} < U_P$	$U_{BC} \leq 0$	Nevodivý
$U_{BE} > 0$	$U_{BC} < 0$	Normální aktivní
$U_{BE} < 0$	$U_{BC} > 0$	Inverzní aktivní
$U_{BE} > U_P$	$U_{BC} \geq U_P$	Saturace

Bipolární tranzistor – inverzní aktivní režim

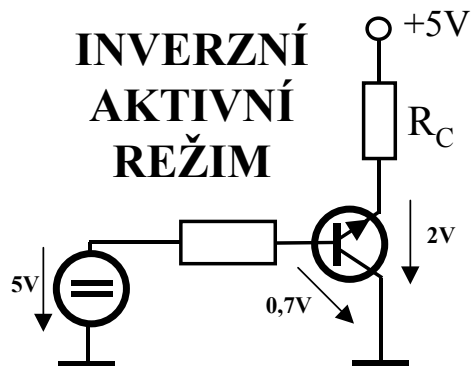

Jedná se o režim, kdy je emitor zaměněn za kolektor a naopak.

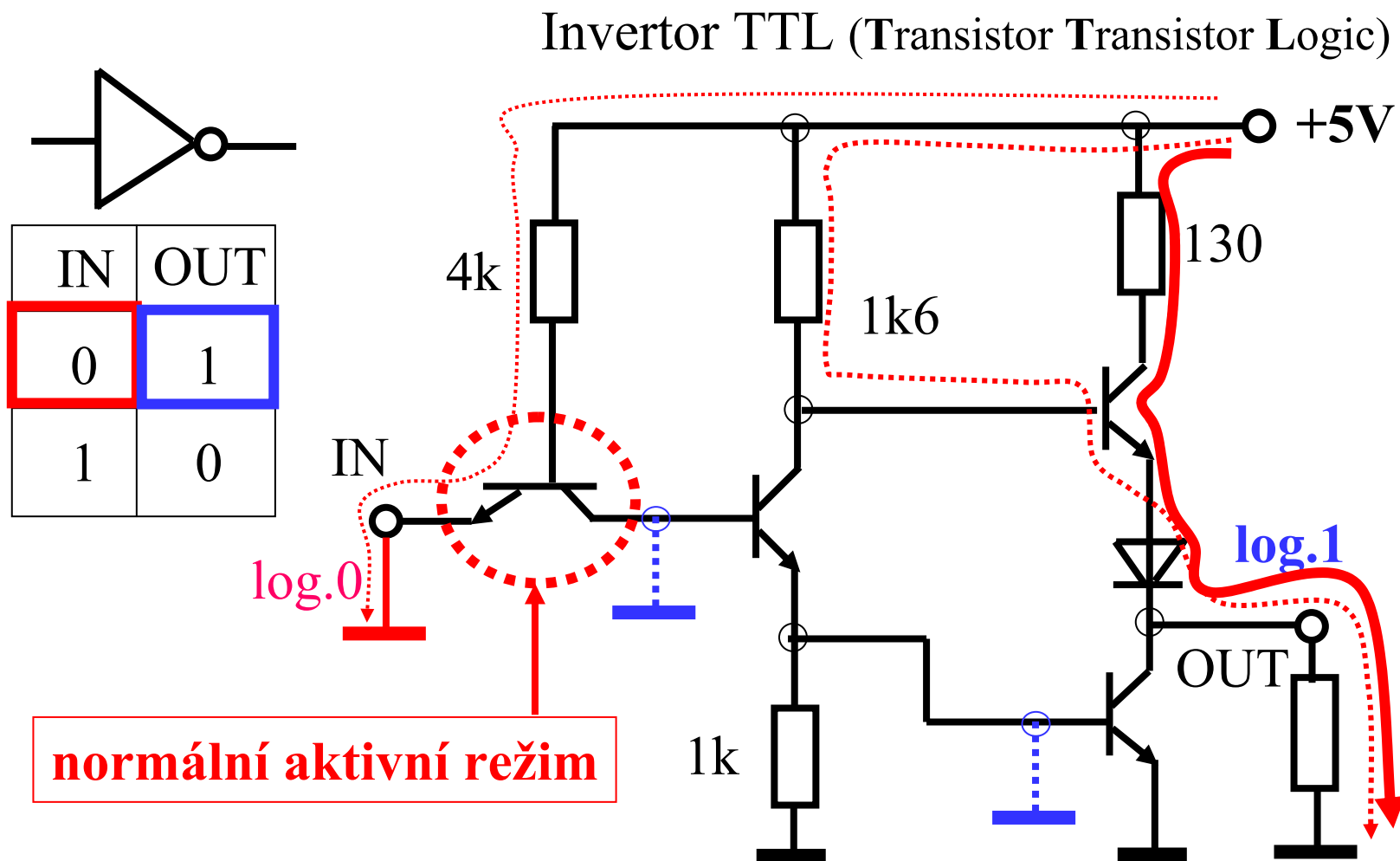
Tranzistor má
malé proudové zesílení (<1)
a malé U_{BRCE0} (5,7 V).

Využití minimální, ale existuje.

Bipolární tranzistor – inverzní aktivní režim

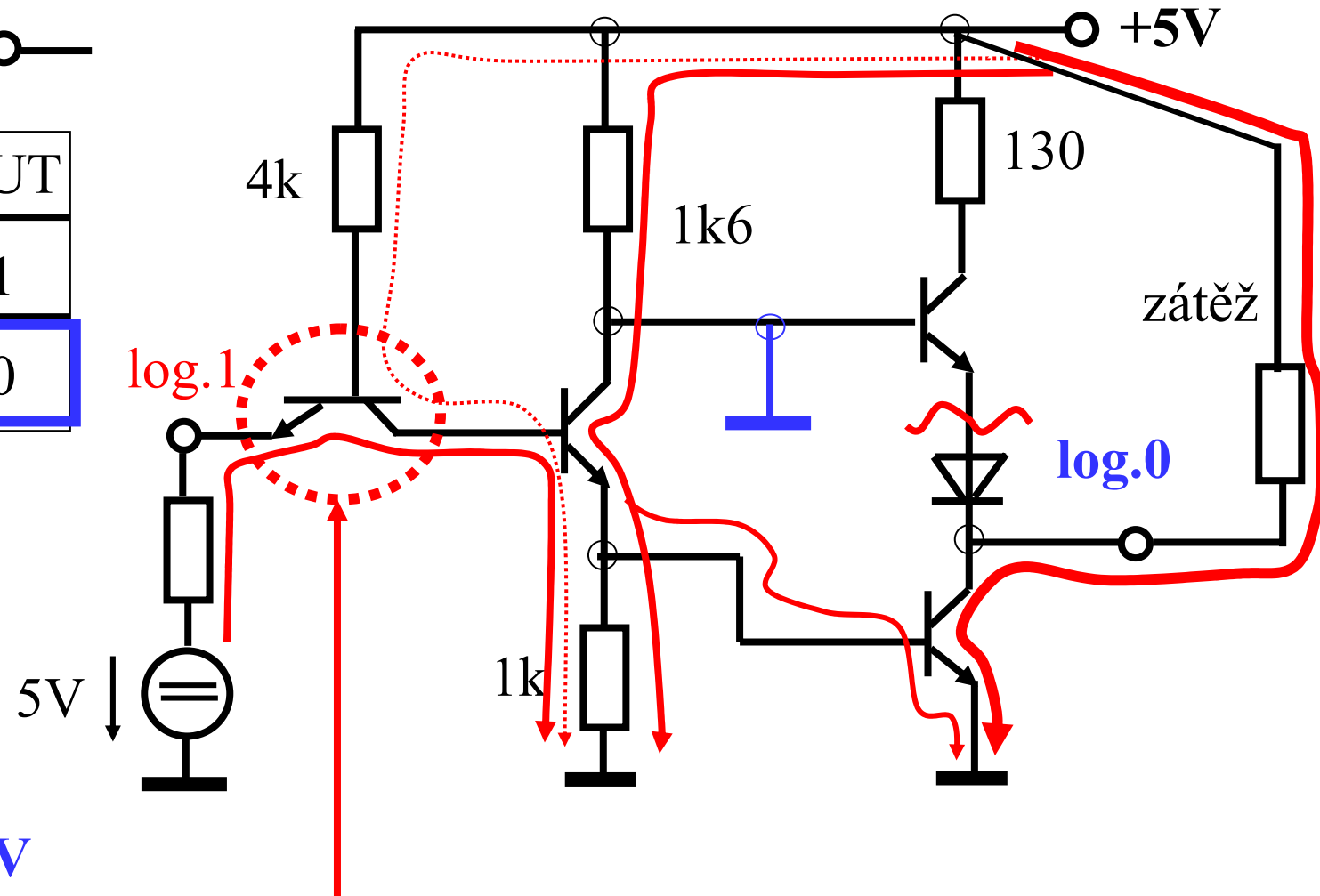
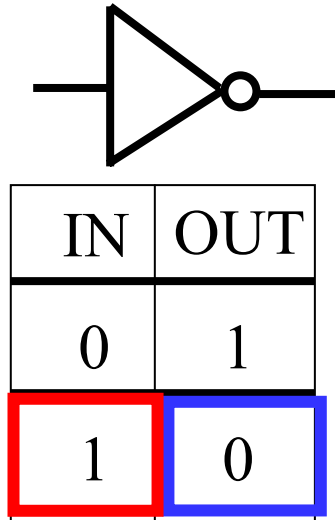

log.0 ~ 0 V

log.1 ~ 3 – 5 V

Bipolární tranzistor – inverzní aktivní režim

Invertor TTL (Transistor Transistor Logic)

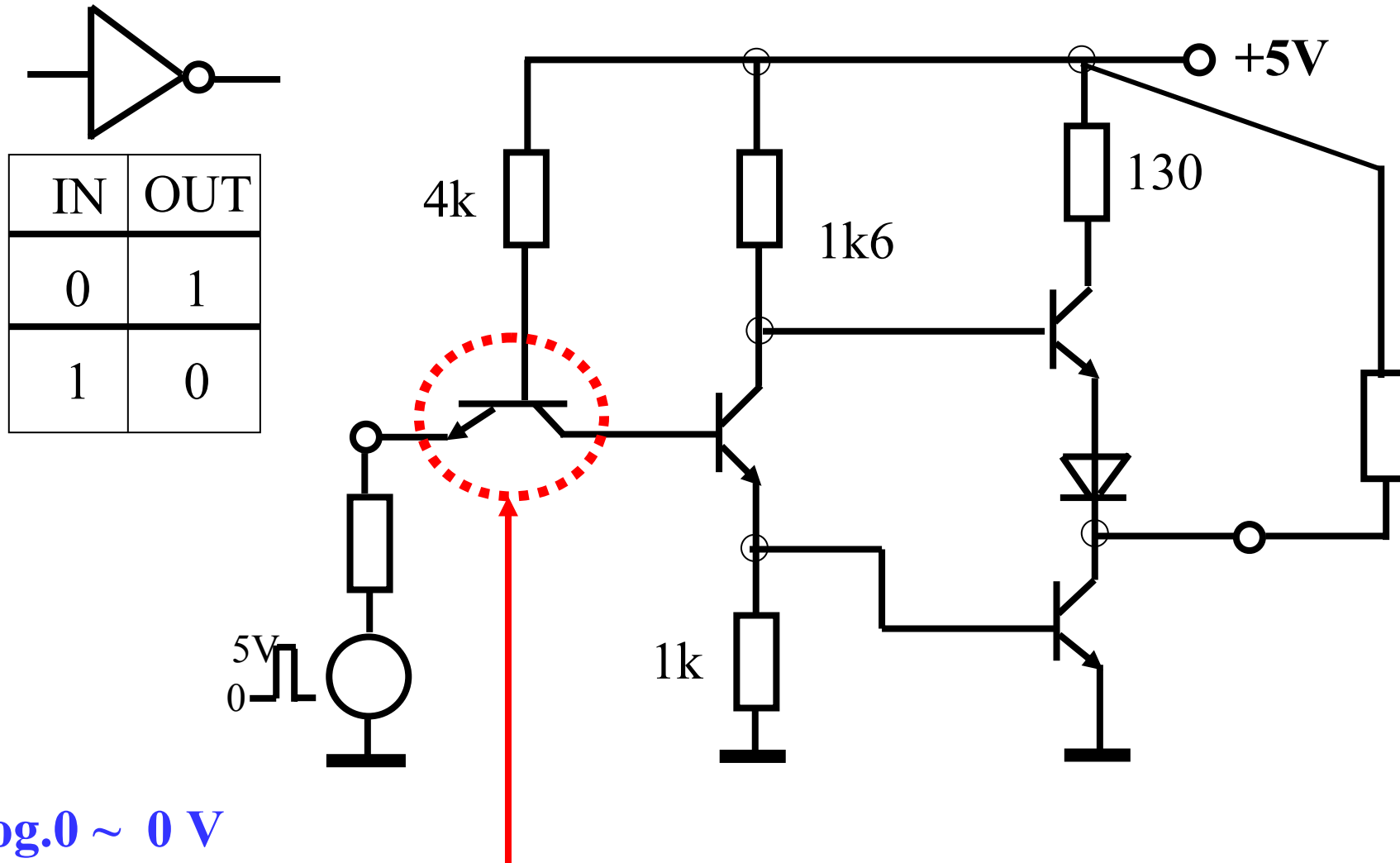
log.0 ~ 0 V

log.1 ~ 3 – 5 V

inverzní aktivní režim

Bipolární tranzistor – inverzní aktivní režim

Invertor TTL (Transistor Transistor Logic)

log.0 ~ 0 V

log.1 ~ 3 – 5 V

Normální / inverzní aktivní režim $f = 0 - 25$ MHz

Bipolární tranzistor – režimy činnosti

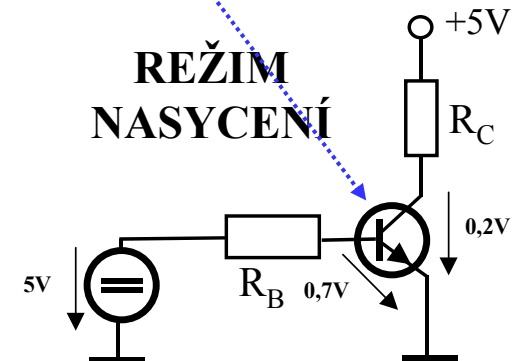
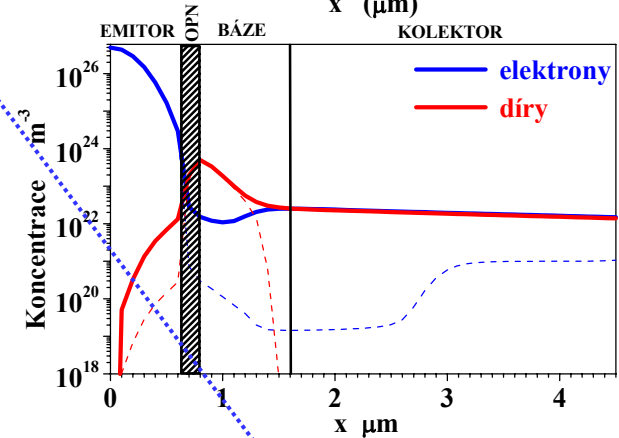
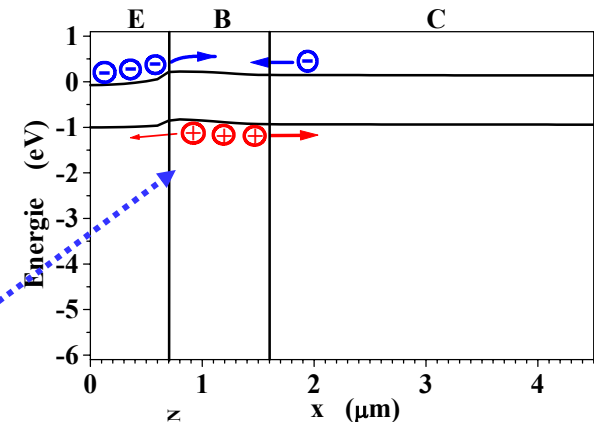
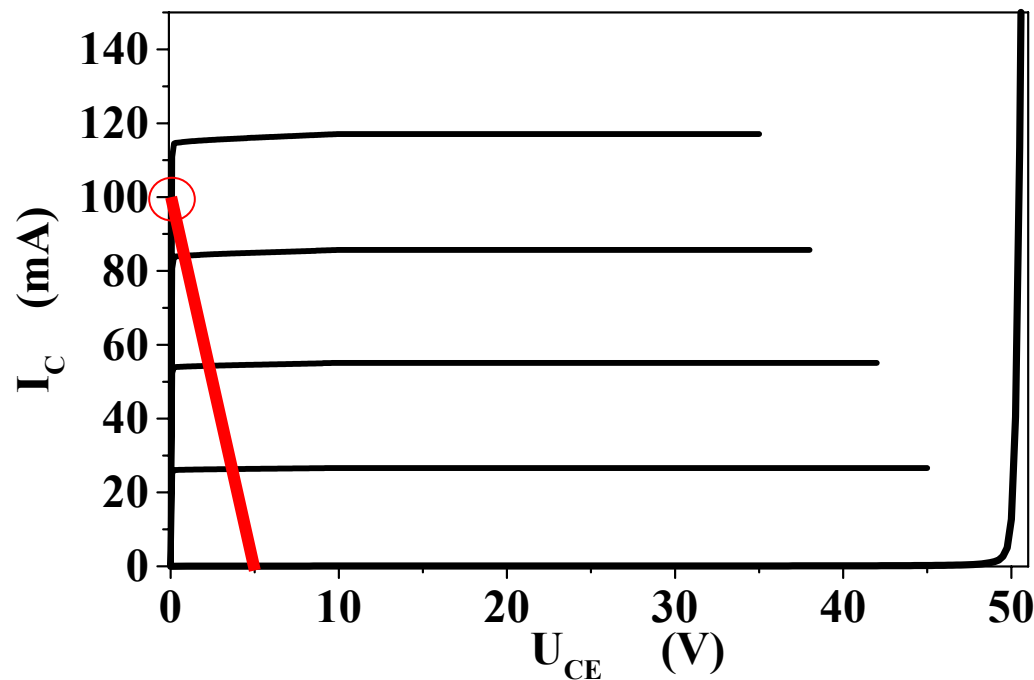
Polarizace přechodu B-E	Polarizace přechodu B-C	Režim
$U_{BE} < U_P$	$U_{BC} \leq 0$	Nevodivý
$U_{BE} > 0$	$U_{BC} < 0$	Normální aktivní
$U_{BE} < 0$	$U_{BC} > 0$	Inverzní aktivní
$U_{BE} > U_P$	$U_{BC} \geq U_P$	Saturace

Bipolární tranzistor – režim saturace

Oba přechody polarizovány
v propustném směru $\Rightarrow$
 $U_{CE} = U_{CESAT} \rightarrow 0,1 \text{ V}.$

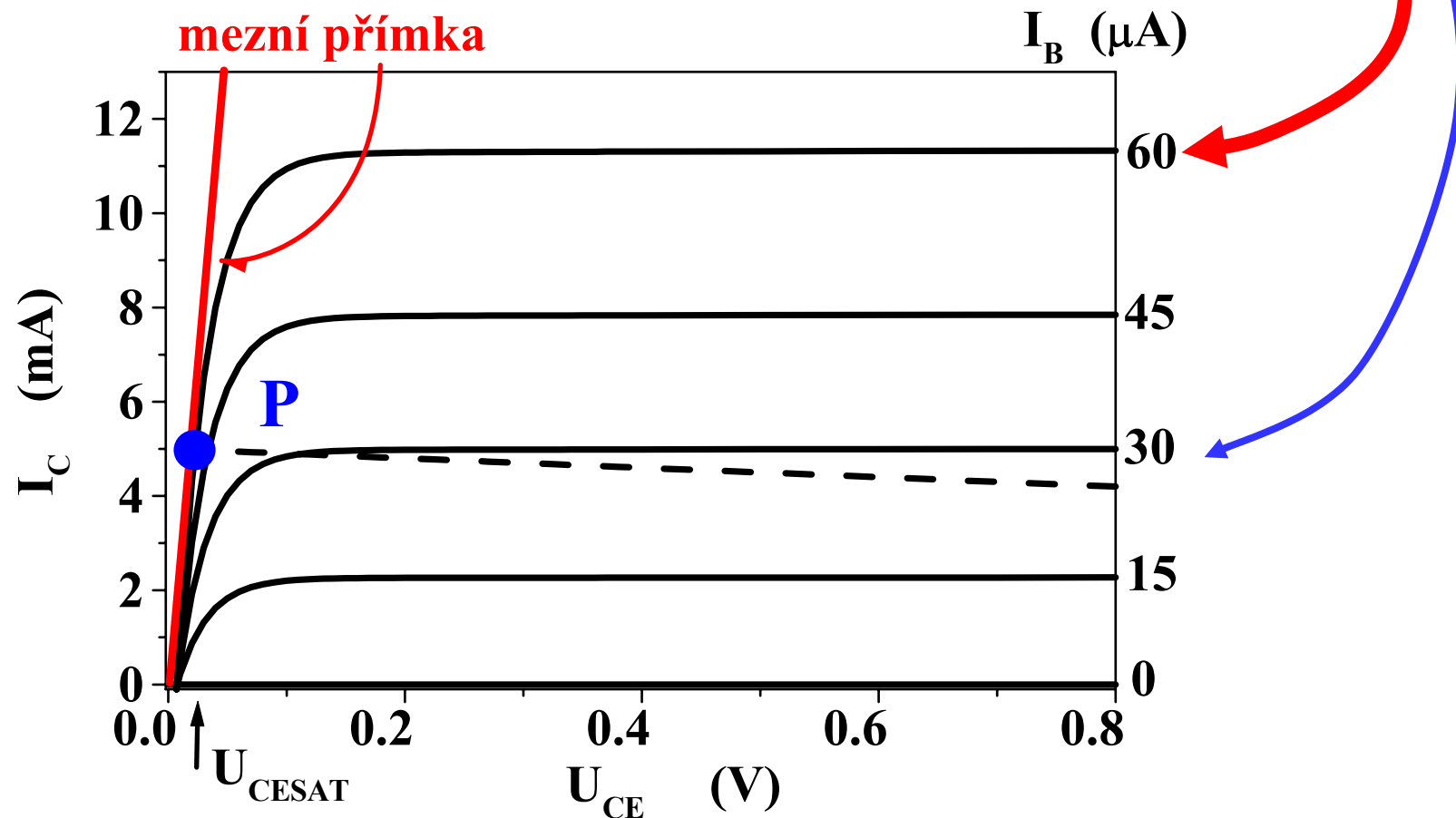
Proudové zesílení významně klesá.

Bipolární tranzistor – režim saturace

Proudové zesílení významně klesá.

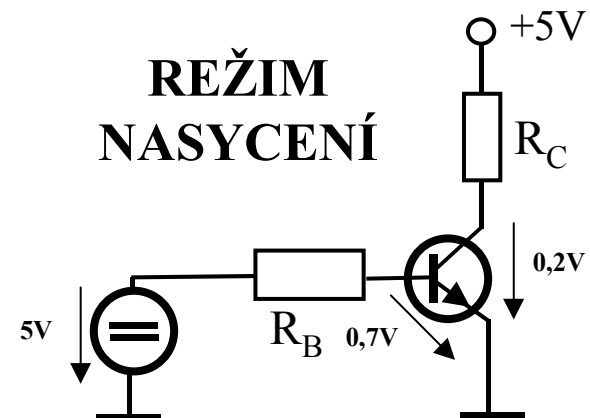
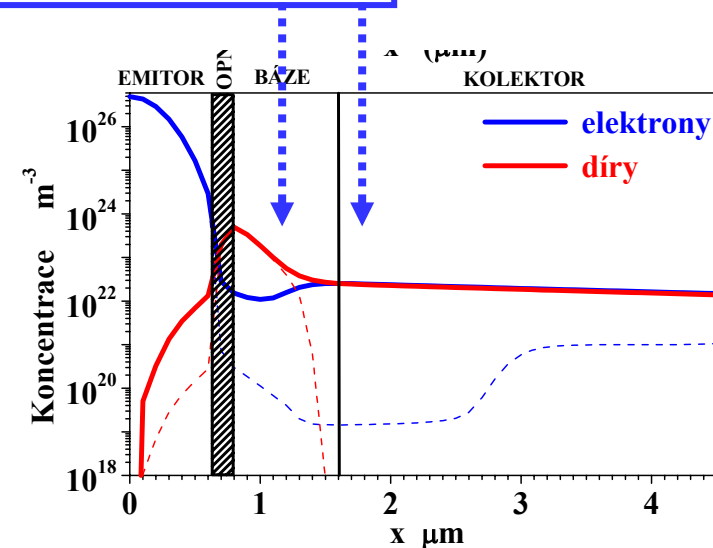
Pro stejný I_C potřebujeme větší I_B !!!

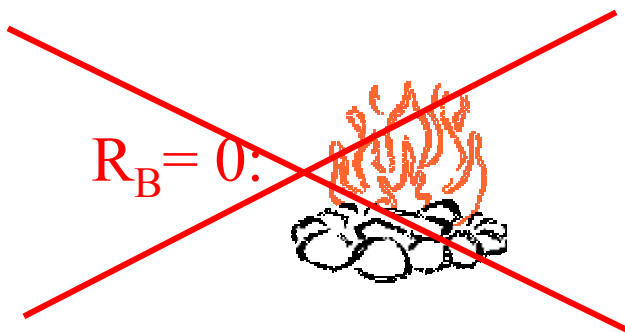
Bipolární tranzistor – režim saturace

Oba přechody polarizovány v propustném směru
⇒ báze a přechod B-C zaplaveny nosiči.

⇒ pro vypnutí tranzistoru je
nutné bázi a přechod B-C zotavit
od nadbytečného náboje
⇒ dlouhá doba vypnutí

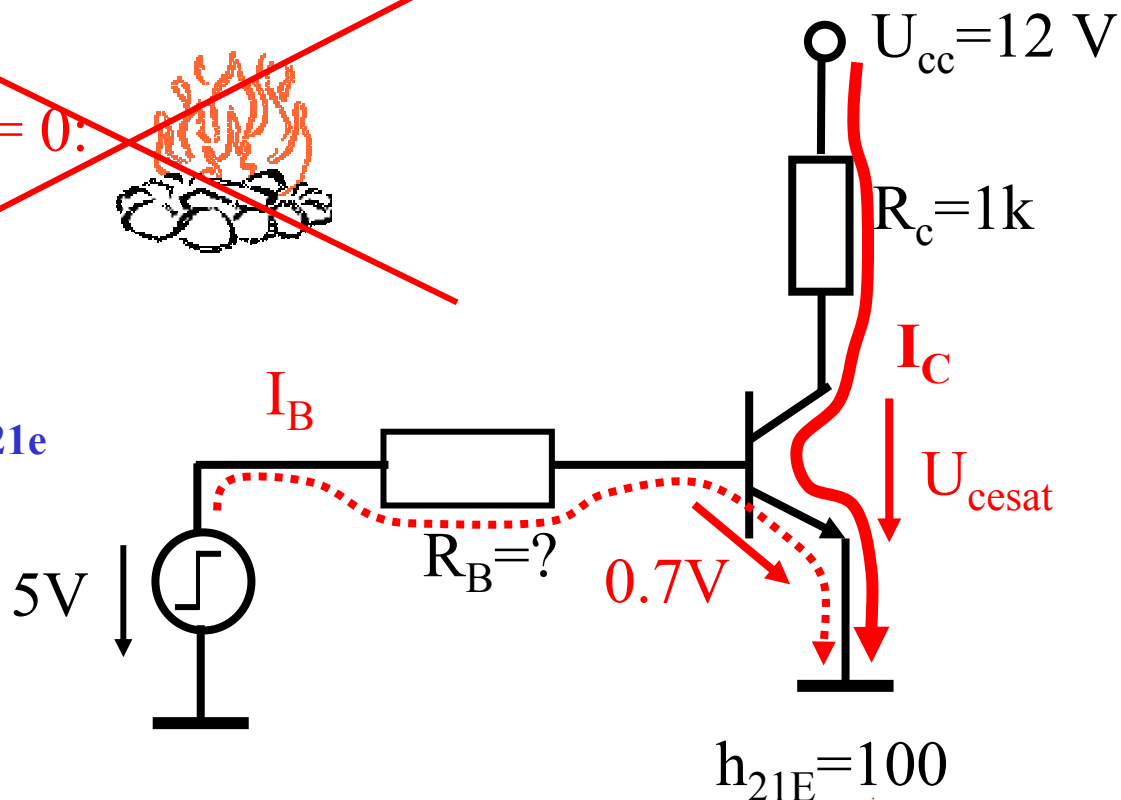

Bipolární tranzistor jako spínač - příklad

$$R_B = U_{RB} / I_B = (U_{RB} / I_C) \cdot h_{21e}$$

$$\begin{aligned} I_C &= (U_{cc} - U_{cesat}) / R_C \\ &= (12 - \mathbf{0.2}) / 1000 = \\ &= 11.8 \text{ mA} \end{aligned}$$

$$R_B = [(5 - 0.7) / 0.0118] \cdot 50 = 18\,220 \text{ k}\Omega \Rightarrow 18\text{k}$$

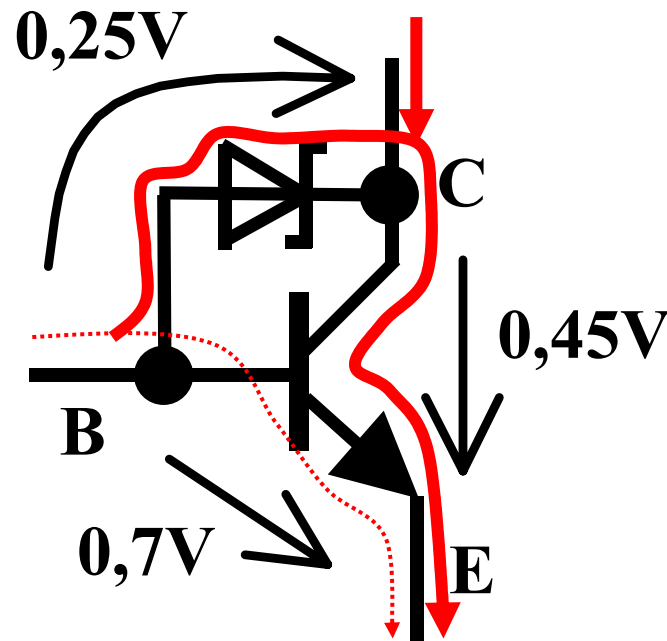
pokles v saturaci

spínací tranzistor konstruován na malé U_{CEsat}

Bipolární tranzistor – opatření pro rychlé vypínání

Schottkyho desaturační dioda mezi B a C
paralelní omezovač napětí na 0.25 V zabrání saturaci

1.

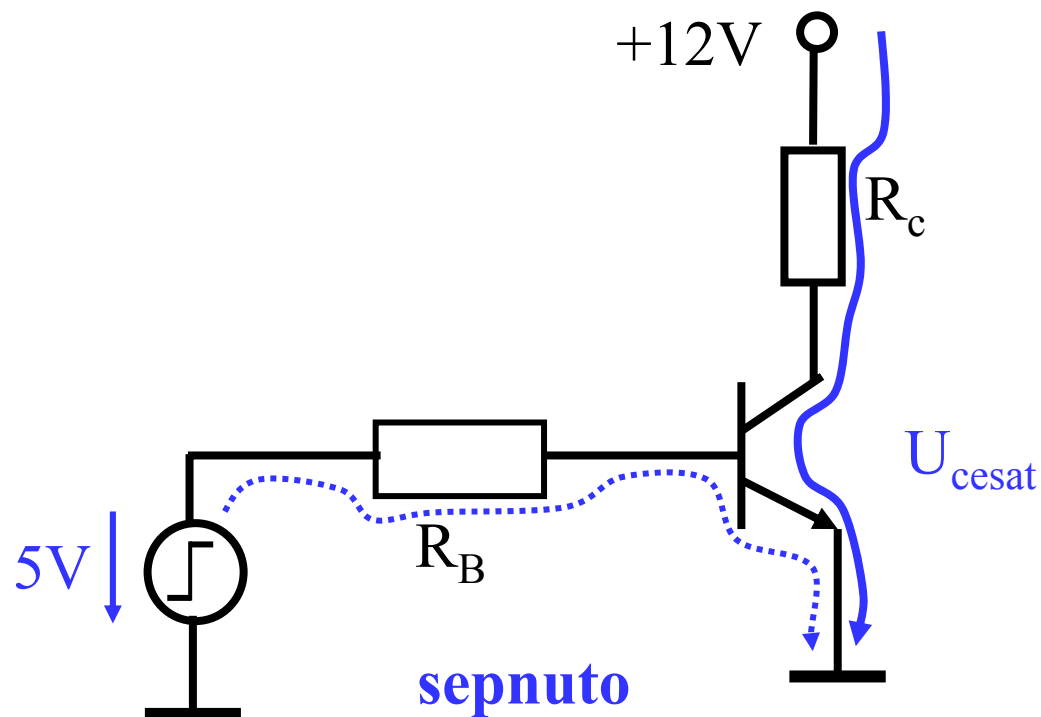
STTL
LSTTL

Schottkyho dioda mezi B a C nedovolí pokles U_{BC} pod 0,25V
⇒ přechod B-C se nemůže dostat do propustného směru
⇒ přechod B-C se nemůže příliš zaplavit

Bipolární tranzistor – opatření pro rychlé vypínání

Zrychlené vypínání tranzistoru v saturaci vnějším obvodem

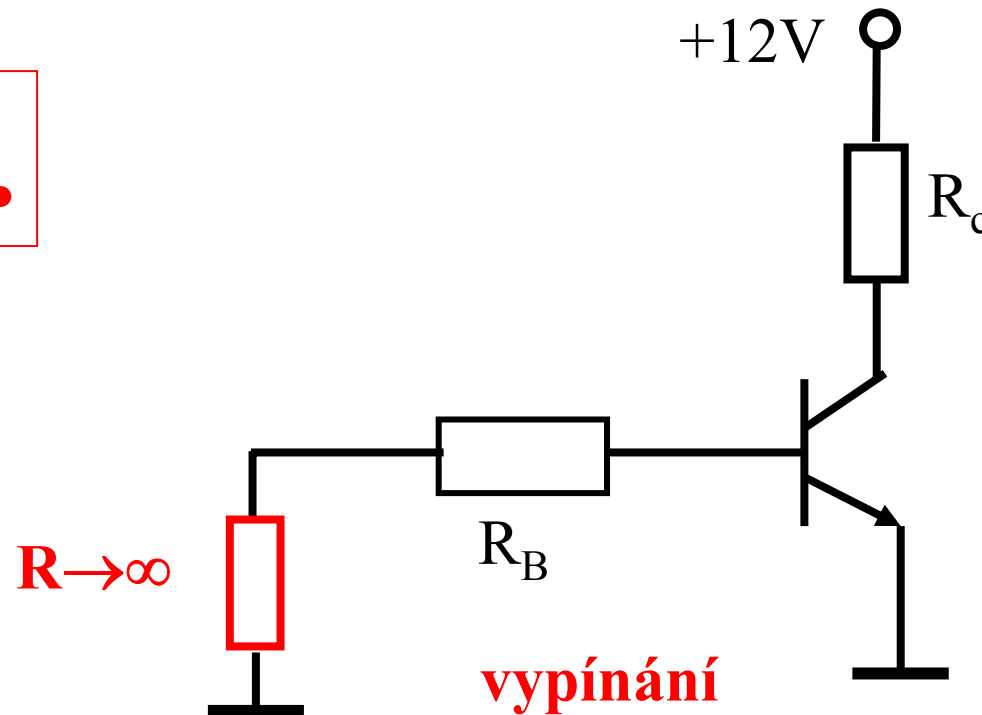
2.

Bipolární tranzistor – opatření pro rychlé vypínání

Zrychlené vypínání tranzistoru v saturaci vnějším obvodem

2.

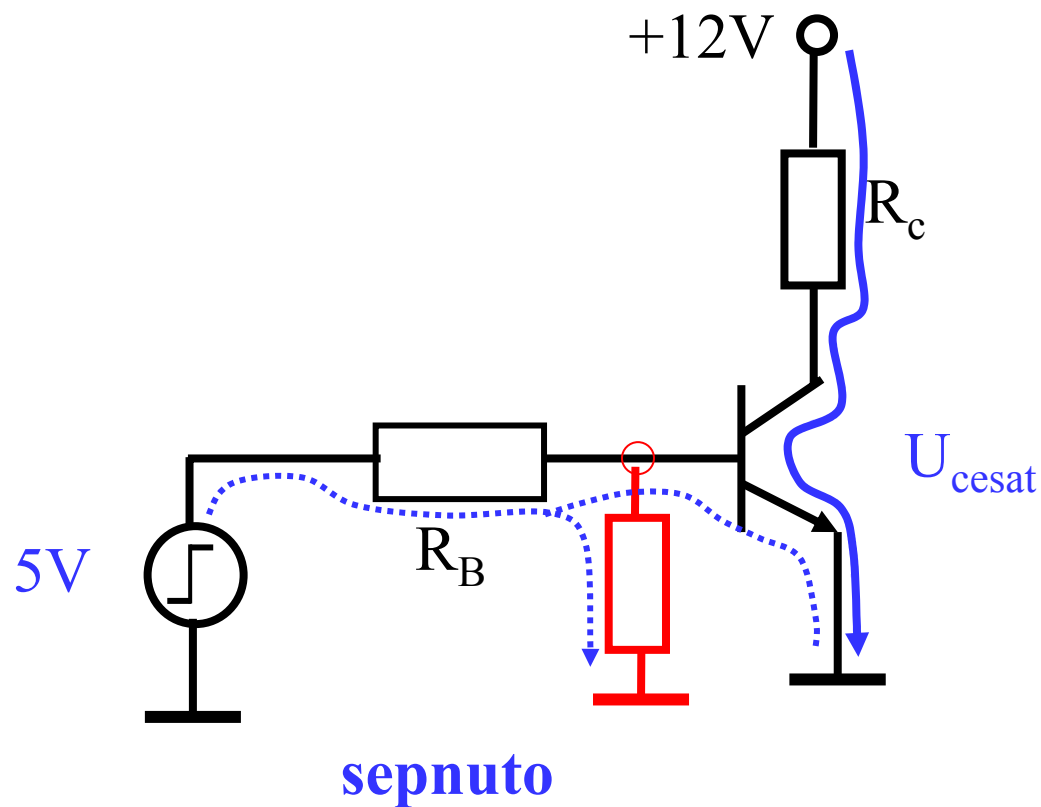
špatně

náboj v bázi a na přechodu B-C vyklízen jen rekombinací
= PŘÍLIŠ POMALÉ ($> \mu s$)

Bipolární tranzistor – opatření pro rychlé vypínání

Zrychlené vypínání tranzistoru v saturaci vnějším obvodem

2.

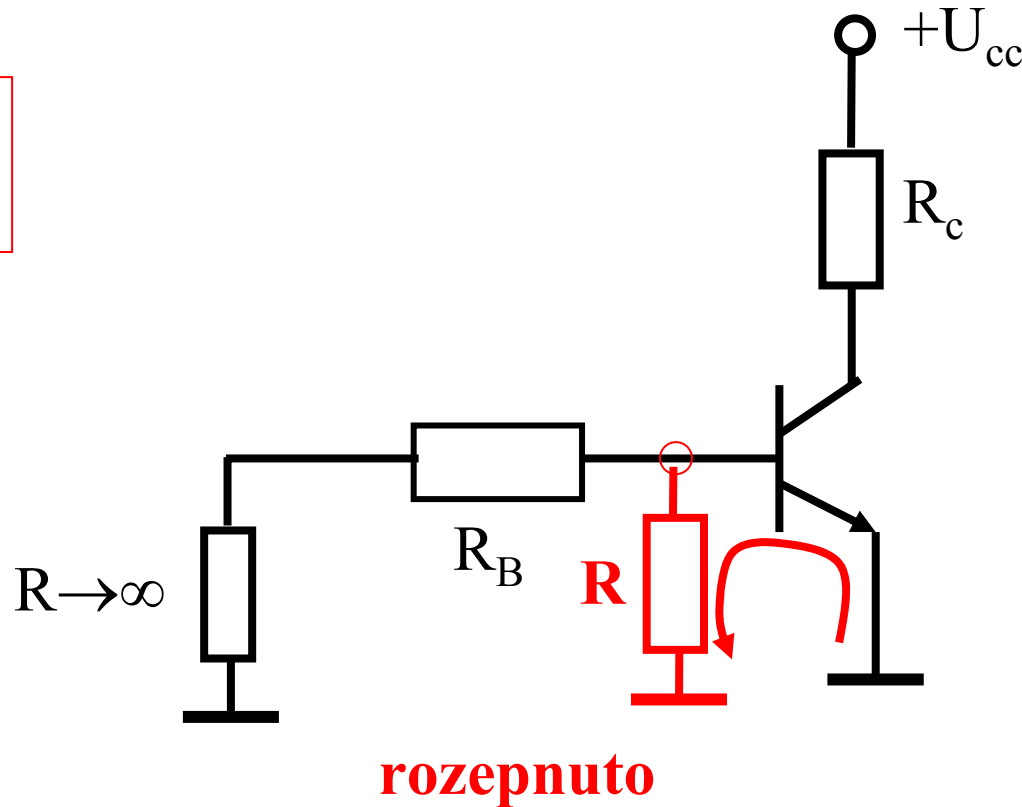

Bipolární tranzistor – opatření pro rychlé vypínání

Zrychlené vypínání tranzistoru v saturaci vnějším obvodem

2.

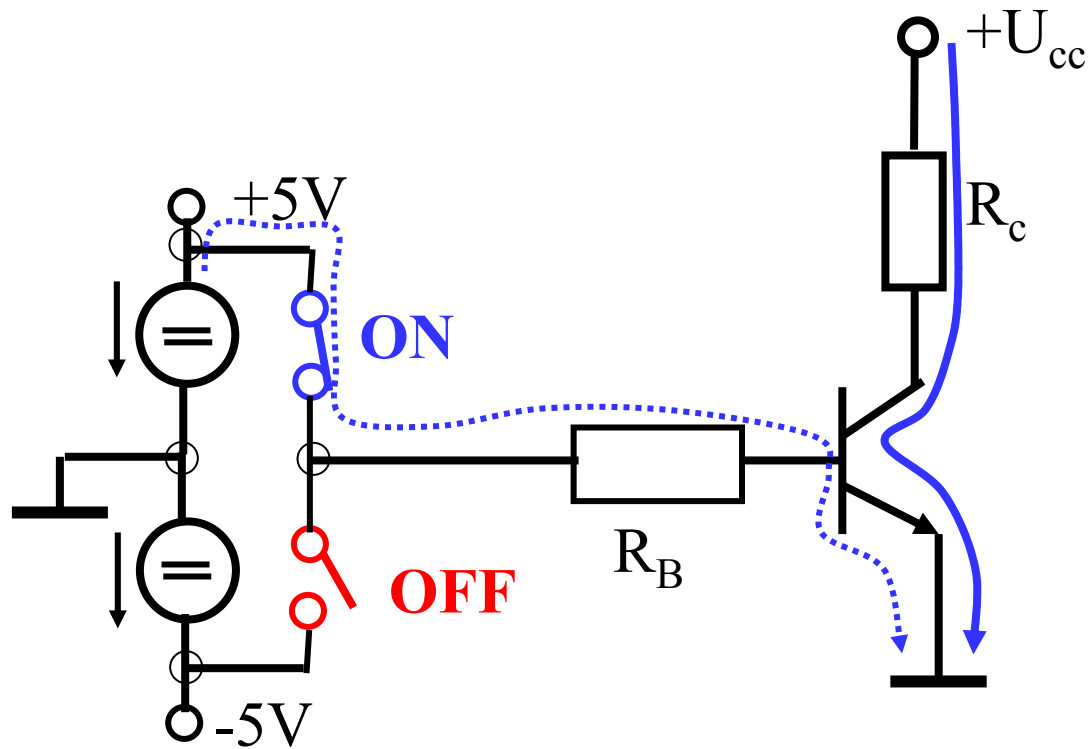
správně

báze se po vypnutí zbavuje náboje pomocí obvodu s rezistorem R
nespoléháme jen na rekombinaci

Bipolární tranzistor – opatření pro rychlé vypínání

Zrychlené vypínání vnějším obvodem se záporným předpětím

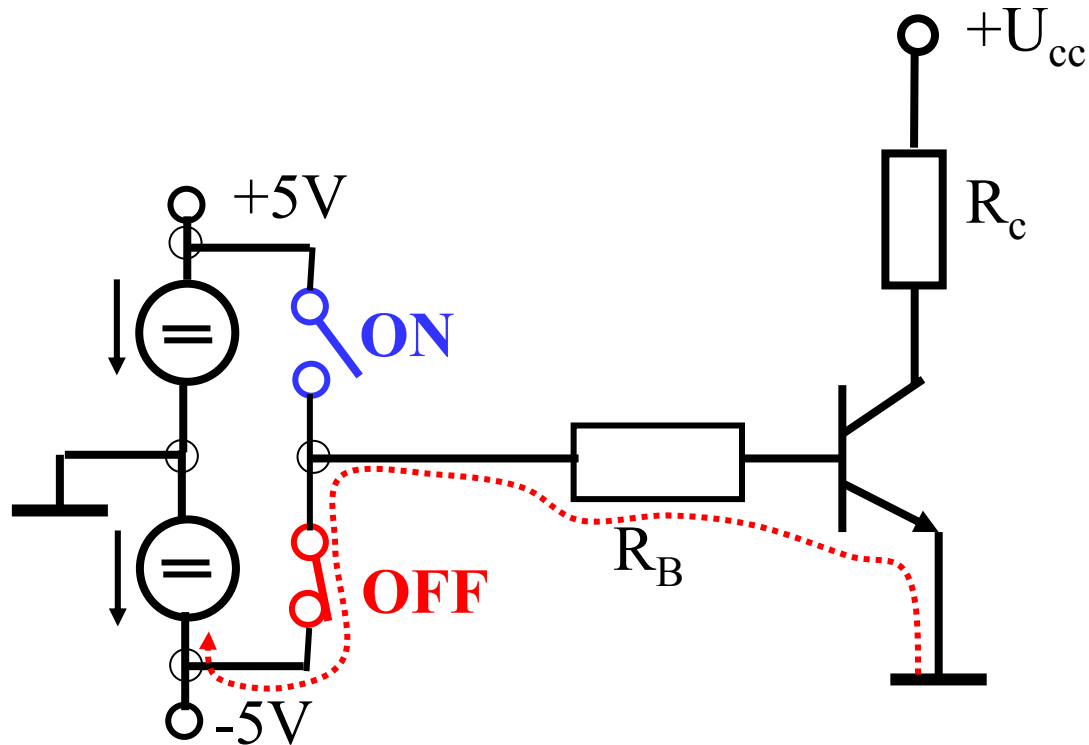
3.

Bipolární tranzistor – opatření pro rychlé vypínání

Zrychlené vypínání vnějším obvodem se záporným předpětím

3.

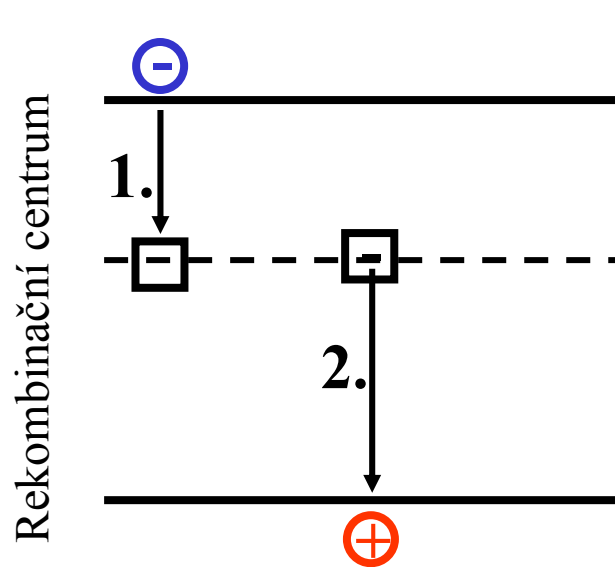

Dioda B-E je rychle zbavena náboje v procesu závěrného zotavení (pomáhá nám el. pole) ze zdroje -5 V.

Typ. aplikace: vypínání výkonových tranzistorů

Bipolární tranzistor – opatření pro rychlé vypínání

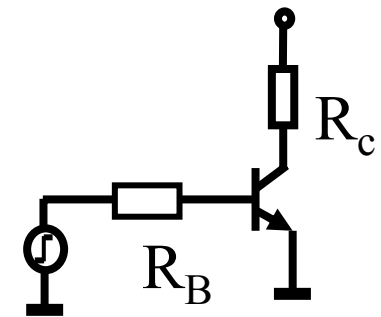
Zrychlené vypínání zvýšením rekombinační rychlosti R v bázi přidáním rekombinačních center v přidavném technolog. kroku.

↓

snížení doby života τ
nadbytečných
nosičů náboje

$$\tau = \frac{\Delta n}{R}$$

V praxi užívaná rekombinační centra:

- po difúzi zlata nebo platiny
- poruchy po elektronovém ozařování
- poruchy po ozařování protony (H^+) nebo alfa částicemi (He^{2+})

... konec